

Kufijtë e të menduarit gjeopolitik

An interview with Adam Reichardt, Andrew Wilson

April 22, 2022

Me konfliktet që po ndodhin në vazhdim në vendet fqinje si Ukraina dhe Libia, hapja e ndarjeve të reja në Evropë dhe bota online që tani është një hapësirë kyçe për politikën ndërkombëtare, analiza e dinamikës që strukturon skenën globale është vendimtare. Nga Bjellorusia në Brexit, kjo intervistë me ekspertin e Ukrainës, Andrew Wilson, eksploron botën gjeopolitike në të cilën ndodhet Evropa, se si fuqitë e ndryshme mendojnë për marrëdhëniet e jashtme ndryshe dhe çfarë do të thotë kjo për Evropën Lindore.

ADAM REICHARDT: Në shumë raste ju keni sjellë vëmendjen ndaj doktrinės së “botës multi-unipolare” të formuluar nga mendimtari i ndjerë rus, Vadim Tsymbursky, e cila - siç argumentoni ju - është një çelës për gjeopolitikën ruse dhe që qëndron në kundërshtim me atë më klasike. Bota unipolare e udhëhequr nga SHBA, e cila u shfaq pas rënies së Bashkimit Sovjetik. Sipas mendimit të Tsymbursky, multi-unipolariteti supozon ekzistencën e hegjemonëve rajonale që kontrollojnë lagjet e tyre. Tsymbursky vdiq saktësisht një dekadë më parë dhe shumë gjëra kanë ndodhur që atëherë. Madje, shumë ngjarje mund të tregojnë se, nga këndvështrimi rus, kjo doktrinë ose sistem gjeopolitik e tipit ideal është ende gjallë më së mirë. A jeni dakord me këtë deklaratë?

ANDREW WILSON: Është gjithmonë interesante të flasësh për Tsymbursky. Në kohën e tij ai ishte një intelektual rus më në modë se Aleksandr Dugin (edhe pse shpesh dëgjojmë më shumë për Dugin). Përdorimi i kornizës së një sistemi gjeopolitik nënkupton që agjenti aktiv këtu është gjeopolitika. Sigurisht që Rusia mendon në këtë mënyrë. Rusia e do fjalën gjeopolitikë. Nga ana tjetër, Bashkimi Evropian nuk mendon në mënyrë gjeopolitike. As nuk kemi kërcyer nga një rend unipolar në një rend të ri botëror – mbi çfarëdo humnerë që gjendet në mes. Për më tepër, nëse mendoni për modelin ideal të Tsymbursky, ai supozohej të ishte një recetë për stabilitet: me botën e ndarë në sado shumë rajone, të përqendruar rreth poleve kyçe. Rusia do të kishte rajonin e saj dhe do të vendoste rendin. Në këtë mënyrë do të kishte një ekuilibër midis rajonit të Rusisë dhe rajoneve të tjera të botës, duke supozuar se satelitët rreth polit të Rusisë do të ishin krejtësisht të kënaqur me atë marrëveshje. Ky ishte gjithmonë një vizion i gabuar, sigurisht jo një recetë për stabilitet. Por Rusia e ka shtyrë në atë drejtim – dhe në fakt ka pasur një efekt më destabilizues. Ne nuk kemi një ekuivalent aktual global të koncertit të shekullit të 19-të të fuqive të mëdha, që policojnë botën në mënyrë të qëndrueshme. Ne mund të jemi në një botë post unipolare, por nuk jemi në asnjë mënyrë në një botë të qëndrueshme multipolare ose multi-unipolare.

Ju përmendni se BE-ja nuk mendon në aspektin gjeopolitik ndërsa Rusia mendon. A do të thoni se kjo është një nga arsytet pse ka një përplasje dhe paqëndrueshmëri në hapësirën post-sovjetike?

Përgjithësimi i BE-së është gjithmonë një sfidë, pasi ajo është një organ prej 28 shtetesh. Por në thelbin e saj, ajo është një perandori rregullash dhe rregulloresh. BE-ja beson në uniformitetin e modelit të saj – brenda dhe jashtë kufijve të saj. Në përgjithësi, Evropa ofron eksportin e Aquis Communautaire, ndërsa Rusia mendon gjeopolitikisht. Por ka disa vende të BE-së që janë përshtatur ndaj të menduarit gjeopolitik që nga viti 2008 ose 2014, veçanërisht në Evropën Lindore.

*Rusia e do fjalën gjeopolitikë. Nga ana tjetër,
Bashkimi Evropian nuk mendon në mënyrë
gjeopolitike.*

Një mënyrë për të kuptuar Brexit është se në thelb është një fantazi gjeopolitike. Edhe BBC flet për mënyrën sesi Britania “po negocion me Evropën”, por kjo është një kornizë krejtësisht e rreme. Ekziston një arkitekturë evropiane, Britania duhet të vendosë se ku përshtatet brenda asaj arkitekture dhe më pas BE-ja do të përpiqet ta rregullojë atë. Anëtarët e Brexitit mendojnë se mund t’i shpëtojnë asaj kornize nëpërmjet gjeopolitikës, por nuk duket shumë e mundshme që ata të kenë sukses. Rusia nuk është i vetmi vend që përpiqet të prishë BE-në me pikëpamjen e saj për gjeopolitikën.

Në temën e Brexit, dhe ne jemi duke e bërë këtë diskutim ende përpara se dikush ta dijë me siguri se çfarë do të ndodhë, por nëse Brexit kalon, çfarë lloj efekti gjeopolitik mund të ketë në rajon?

Procesi nuk mund të ishte kryer më keq nga ana e Mbretërisë së Bashkuar, por tregon gjithashtu se kjo fantazi e një ringjalljeje thuajse perandorake nuk i ka dhënë aspak dorë të fortë Mbretërisë së Bashkuar kur përpiqet të arrijë atë që donte...

A ka ndonjë implikim të drejtpërdrejtë të Brexit në hapësirën post-sovjetike? Si dikush që është edhe britanik dhe ekspert i Evropës Lindore, jam kurioz nëse shihni ndonjë lidhje...

Nuk ka dyshim se kjo është një katastrofë e politikës së jashtme në një shkallë të madhe. Klisheja e vjetër dikur ishte se Britania ishte mbi peshën e saj globale. Pas Brexit sigurisht që do të jemi nën peshën tonë. Nëse shikojmë Evropën Lindore, politika e jashtme e Mbretërisë së Bashkuar ka qenë me të vërtetë një pjesë e politikës kolektive të BE-së, e cila ka ndikim më të madh si një bllok prej 28 shtetesh në vende si Ukraina apo Moldavia. Thënë kjo, në realitet ka rreth shtatë ose tetë shtete të BE-së që janë vërtet të interesuara për Evropën Lindore. Dhe kjo është arsyeja pse BE-ja është një shumëzues i dobishëm. Mbretëria e Bashkuar mund të ketë një rol për të qenë një lojtar në Evropën Lindore krahas atyre shtatë vendeve të tjera. Por Brexit do t’i shkaktojë Mbretërisë së Bashkuar kaq shumë probleme – si në tregti dhe ekonomi – sa që zona si Evropa Lindore fatkeqësisht do të bëhen më marginale në politikën e jashtme britanike. Ana pozitive mund të jetë se ne mund të kemi pak më shumë liri për të zgjedhur midis politikave, të tilla si siguria kibernetike. Por për të mbetur i dukshëm në rajon, mendoj se duhet të veprojmë paralelisht me Partneritetin Lindor, madje të vazhdojmë ta financojmë atë, për të treguar se jemi ende të rëndësishëm për rajonin.

*Një mënyrë për të kuptuar Brexit është se në
thelb është një fantazi gjeopolitike.*

Një anë tjetër negative këtu është se propaganda ruse tashmë po e përshkruan MB-në si një fuqi prishëse. Dhe ju e dini se si funksionon propaganda ruse, duke kombinuar të gjitha llojet e mesazheve kontradiktore. Pra, ata shtyjnë një Brexit në MB, por në Evropë argumentojnë se Brexit është një proces negativ. Britania mund të përshkruhet gjithashtu si një prishëse që minon Partneritetin Lindor. Dhe kështu Britania do të duhet të përballet me këtë.

Sikurse edhe Evropa...

Pikërisht. Në Evropën e zakonshme, propaganda ruse do të fokusohet në atë se si Brexit është përçarës, dhe sigurisht që është. Mendoj se në Evropën Lindore mesazhi do të jetë se shtetet si Britania e Madhe nuk janë më të interesuara për Evropën.

Dhe kjo hap hapësirë për lojtarë të tjerë që të ndërhyjnë. Në Bjellorusi, për shembull, duket se ka shumë entuziazëm që roli që Kina mund të luajë të jetë një ekuilibër shtesë për Rusinë...

Këtu mund të kthehemi te vizioni gjeopolitik i Tsymbursky. Unë mendoj se mund të themi se ai ishte në të vërtetë mjaft i modës së vjetër në një aspekt, në atë që ai ende mendonte në termat e gjeografisë tradicionale – se sfera natyrore e ndikimit të Rusisë do të ishin fqinjësia e saj e afërt. Jemi vërtet në një botë të gjeografisë post-moderne. Roli i Kinës në Evropën Lindore përcaktohet kryesisht nga politika e saj një brez, një rrugë, e cila mendoj se mund të shihet si një projekt gjeografik i modës së vjetër. Por afërsia është vetëm një faktor që ndikon në politikë. Pra, ideja që Bjellorusia mund të mbështetet te Kina ka kuptim të përsosur në këtë botë të gjeografisë post-moderne.

Në kontekstin e politikës “Një brez, një rrugë”, Bjellorusia nuk është fundi përfundimtar i projektit – kjo është Gjermania dhe pjesa tjetër e Evropës. Megjithatë, Bjellorusia është bërë një ndalesë e rëndësishme gjatë rrugës. Nëse shkoni në Minsk, mund të shihni gjuhën Mandarin në aeroport. Aty pranë është një park i madh biznesi kinezo-bjellorus. Pra, në mënyrë të qartë, vende si Bjellorusia mendojnë se Kina u jep atyre opsione shtesë. Kina nuk vendos rregulla dhe rregullore, si BE-ja. Dhe nuk bën një ofertë që nuk mund ta refuzosh, si Rusia. Por nuk është një udhëtim falas. Kina është e interesuar për marrëveshje të mira për kompanitë kineze. Pra, marrëdhënia midis Bjellorusisë dhe Kinës nuk ka lulëzuar aq sa kishte shpresuar Alyaksandr Lukashenka disa vite më parë. Kjo sigurisht i shton opsionet e tij, të cilat i duhen qartë në momentin kur marrëdhëniet me Rusinë po përkeqësohen dhe kur përpjekja e Minskut për të diversifikuar politikën e jashtme në drejtime të tjera ka qenë gjysmë të suksesshme, por ende nuk ka ofruar një gamë të plotë alternativash.

Duket se ka njëfarë ankthi në regjim se një skenar i Krimesë mund të shpalojë në Bjellorusi nëse nuk i nënshtrohet kërkesave të Kremlinit. A është kjo realiste sipas jush?

Duke u kthyer përsëri në Tsymbursky; vizioni i tij për një botë, me rajonet dhe polet e saj,

ishite shumë “polecentric”. Ai e shikoi një rajon të caktuar përmes prizmit të polit të mundshëm dhe interesave të tij. Por kjo nuk do të thoshte domosdoshmërisht një formulë e qëndrueshme për marrëdhëniet midis poleve dhe satelitëve. Në fakt Rusia nuk sillet si një pol shumë i mirë. Është shumë kërkuese për të gjithë klientët (ose miqtë) e saj. Marrëdhënia me Viktor Janukoviç nuk funksionoi kurrë afatgjatë. Marrëdhënia me presidentin e ri ukrainas, në një vend që ka ndryshuar ndjeshëm që nga viti 2014, nuk do të jetë aspak ajo që do të priste Rusia. Dhe për Lukashenkon, Kremli jo vetëm që kërkon atë lloj besnikërie që ai nuk mund ta japë, por në pesë vitet e fundit ai ka ripërcaktuar plotësisht se çfarë do të thotë besnikëri.

Jemi vërtet në një botë të gjeografisë post-moderne. Afërsia është vetëm një faktor që ndikon në politikë.

Bilanci është një fjalë e vështirë dhe madje mashtruese për t’u përdorur për të përshkruar marrëdhëniet midis Rusisë dhe Bjellorusisë. Lukashenka nuk po qëndron në mes të një dërrase metaforike, duke balancuar mes Rusisë dhe Perëndimit. Marrëdhënia kryesore është me Rusinë. Por Bjellorusia ka nevojë për sovranitet dhe aftësi manovruese në mënyrë që të bëjë pazare në këtë marrëdhënie. Rusia tani duket se dëshiron të lidhë Lukashenkon në mënyrë që të mos ketë mundësi. Rusia është e frustruar me Bjellorusinë, ndërsa Bjellorusia dëshiron të ruajë hapësirën e saj për manovrim.

A do të konsideronte Kremli mjete ushtarake për ta detyruar Lukashenkën të bëhet më e nënshtruar?

Kryesisht i shoh duke përdorur forcën ekonomike. Bjellorusia ka qenë gjithmonë e varur nga subvencionet ruse – kjo dihet mirë – dhe vendi ka qenë në një kurth me rritje të ulët për gati një dekadë. Pra, ndikimi rus për të pohuar presionin ekonomikisht është një mjet i fortë. Dhe këtë e pamë me “ultimatumin e Medvedevit” që u lëshua në dhjetor të vitit 2018, duke u përpjekur që Bjellorusia të forcojë marrëdhëniet brenda kornizës së Shteteve të Unionit. Ne nuk do të kemi një skenar të Krimesë, sepse nuk kemi një Krime. Ne nuk kemi një epërsi të tillë brenda Bjellorusisë. Ne nuk kemi asnjë ekuivalent të flotës ruse të Detit të Zi. Nuk ka as një derë të hapur të pasme, si në Ukrainë pas Marrëveshjes së Kharkiv në vitin 2010, përmes së cilës Yanukovych lejoi shërbimet ruse të sigurisë të bredhin në të gjithë Krimenë dhe gjetkë në Ukrainë. Po, KGB-ja bjelloruse ka një marrëdhënie të gjatë me FSB-në ruse dhe ka disa dobësi në aspektin e sigurisë. Kisha Ortodokse ka potencialin të jetë kolona e pestë ruse në Bjellorusi. Pra, ka mundësi për të krijuar presion nëpërmjet mjeteve më hibride. Por gjithsesi pres që presioni ekonomik të jetë i pari, pasi është më efektiv. Por kjo varet nëse Rusia merr atë që dëshiron. Nëse Rusia nuk e merr atë që dëshiron, mund të provojë mënyra të tjera.

Dua t’i rikthehem kësaj ideje që keni sjellë më herët, kësaj ideje të gjeografisë post-moderne. Sepse kur mendoj për gjeopolitikën, mendoj se mund të argumentojmë se ka një kthim në shekullin e 19-të ku fuqitë rajonale po përpiqen të krijojnë sferat e tyre dhe të balancojnë me fuqitë e tjera. Ne sigurisht mund ta shohim Rusinë në këtë kuadër, ndoshta edhe Turqinë. Pra, çfarë kuptoni

saktësisht me këtë term?

Në shekullin e 19, kur patët Koncertin e Evropës dhe pluralitetin e pushteteve, sistemet gjeopolitike u mendua në terma përcaktuesish gjeografikë (edhe nëse fjala gjeopolitikë u shpik vetëm rreth fundit të shekullit). Dhe, sigurisht, faktet e mirëfillta të gjeografisë janë ende të rëndësishme për fuqinë relative. Por në botën e sotme globalizuese, unë nuk do ta shikoja politikën ndërkombëtare në termat e shekullit të 19-të. Sigurisht, kjo ndihmon në nënvizimin e disa sjelljeve, si obsesioni i Rusisë me sovranitetin dhe gatishmërinë e saj për të përdorur fuqinë e fortë. Por fuqia e Rusisë varet gjithashtu nga teknologjia dhe roli shkatërrues që mund të luajë për të çuar përpara interesat e saj.

Pra, do të thoshit se ky koncept i gjeografisë post-moderne lidhet me faktin se hapësira e informacionit është një zonë kyçe e ndërveprimit dhe ku vendndodhja fizike ka më pak kuptim?

Me të vërtetë. Shpejtësia është gjithashtu një faktor.

Por nëse shikojmë vende si Kina dhe deri diku Rusia, ne i shohim këto vende duke u përpjekur të kontrollojnë hapësirën e tyre të brendshme të informacionit - në thelb duke vendosur kufij në atë sferë...

Po, por Rusia nuk është askund afër Kinës në këtë drejtim. Ata nuk kanë një infrastrukturë të tillë. Sigurisht, pas protestave të opozitës në Rusi të vitit 2011, ne pamë që Kremli të vendosi kufizime dhe përsosi përdorimin e trollëve brenda vendit, të cilët më vonë i përdori jashtë Rusisë. Por kjo ishte një mënyrë alternative për të vendosur kontrollin pa e mbyllur internetin ose pa imponuar nivele kineze të kontrollit.

*Fuqia e Rusisë varet gjithashtu nga teknologjia
dhe roli shkatërrues që mund të luajë për të
çuar përpara interesat e saj.*

A mendoni se kemi nxjerrë ndonjë mësim nga fushatat e dezinformimit, veçanërisht pas zgjedhjeve në SHBA? A duhet të presim ndonjë ndërhyrje gjatë zgjedhjeve të Parlamentit Evropian të majit?

Akademikisht tani ka shumë analiza të mira të propagandës së mediave sociale dhe të funksionimit të saj. Akademikët kanë qenë në gjendje të hyjnë në të dy nivelet e të dhënave të mëdha dhe mikro. Megjithatë, përgjigja e politikave nuk është domosdoshmërisht në asnjërin prej këtyre niveleve. Përgjigja e politikës është të mendosh për mënyrën se si këto teknologji ndërmjetësohen përmes politikës lokale, mediave lokale, kulturave lokale, etj. Ekziston gjithashtu një ndjenjë që propaganda ruse funksionon mirë në disa rrethana, por jo aq mirë në të tjera. Në zgjedhjet presidenciale franceze, për shembull, pati një përgjigje të fortë ligjore që ishte mjaft efektive. Problemi në Amerikë, nga ana tjetër, ishte se Rusia ishte në gjendje të operonte dhe të shfrytëzonte zonat që ajo i njihte. Në SHBA, ju keni një lloj politike të pandërmjetësuar, veçanërisht në anën republikane: një botë e tërë "astrourfing", politika të rreme ose proxy dhe financa të fshehta politike që Rusia e njohu dhe e kishte të lehtë të vepronte. Prandaj, problemi për Amerikën është

strukturor. Nuk ka të bëjë vetëm me rrjetet sociale.

Në Evropë ka disa vende që janë më të fuqishme se të tjerat. Unë mendoj se qëndrueshmëria është përgjigja që nevojitet. Sigurisht që do të prisja ndërhyrjen ruse në zgjedhjet e BE-së. Jo vetëm vend pas shteti, por duke u përpjekur strategjikisht për të minuar vetë idenë e zgjedhjeve si një proces legjitim. Në zgjedhjet evropiane Rusia do të mbështesë të majtën e fortë dhe të djathtë, çdo forcë përçarëse që mund të gjejë. Por do të përpiqet gjithashtu të përhapë më shumë dyshime për legjitimitetin dhe funksionalitetin e demokracisë në Evropë. Këtë do ta shohim edhe këtë vit në Ukrainë...

Kjo intervistë u botua fillimisht në Evropën e Re Lindore më 5 mars 2019.

Adam Reichardt is the editor-in-chief of *New Eastern Europe*. He has an MPA in public and nonprofit management from George Mason University in Fairfax, Virginia, USA.

Andrew Wilson is a professor of Ukrainian studies at University College London and a senior policy fellow at the European Council on Foreign Relations.

Published April 22, 2022

Interview in Albanian

Translation available in English

Published in the *Green European Journal*

Downloaded from <https://www.greeneuropeanjournal.eu/kufijte-e-te-menduarit-gjeopolitik/>

The Green European Journal offers analysis on current affairs, political ecology and the struggle for an alternative Europe. In print and online, the journal works to create an inclusive, multilingual and independent media space.

Sign up to the newsletter to receive our monthly Editor's Picks.